



ФІЗІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

II семестр 2020-2021 н.р., курс силабус

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 073 Менеджмент

освітня програма:

- Управління персоналом та економіка праці (УПЕП)

Лекції та практики: за розкладом- <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Лектор:

Моцна Ірина Володимирівна (кандидат економічних наук, доцент),

Контакти: +38 (057) 730-19-72; imotsnaya@gmail.com

Години прийому та консультації: кожен четвер з 11.00-12.00

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 2 поверх,
216 аудиторія.

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Фізіологія і психологія праці – це галузь науки, що вивчає фізіологічні та психологічні особливості трудової діяльності людини, фізіологічні та психологічні аспекти наукової організації праці. В центрі вивчення фізіології і психології праці, з теоретичної і практичної точок зору, знаходиться людина, яка виконує різні види трудової діяльності, управляє технологічними процесами, обладнанням на підприємстві в енергетичній системі, транспорті та ін. Вона покликана брати участь у вивченні, удосконаленні та проектуванні людської праці. Знання основ фізіології і психології праці – необхідна умова наукового вирішення важливих питань у сфері організації праці, передумова ефективного поєднання техніки та людини в єдиний виробничий процес.

Професійні компетенції, які потрібно розвинути у студентів при вивченні даної навчальної дисципліни, охоплюють:

1. Формування уявлення про фізіологію і психологію праці як науку.
2. Розуміння закономірностей фізіологічних реакцій організму працівника на фактори виробничого середовища.
3. Здатність охарактеризувати психофізіологічні особливості різних видів трудової діяльності та сутність таких категорій, як важкість, інтенсивність, монотонність праці.
4. Розуміння сутності пізнавальних процесів, емоційних станів і психічних властивостей особистості працівника, їх ролі та динаміки в трудовій діяльності.
5. Знання методів і методик фізіологічних і психологічних досліджень, необхідних для оцінювання функціональних станів і особистісних властивостей працівника, динаміки працездатності та ступеня втоми, встановлення категорії важкості та ступеня монотонності праці.
6. Уявлення про розробку економічно обґрунтованих заходів щодо підтримання високої працездатності та профілактики перевтоми працівників на виробництві, підвищення змістовності праці та її мотивації.

Чому Вас має зацікавити поглиблене вивчення цього курсу?

Для ефективного вирішення практичних завдань організації виробництва і праці необхідно вміти творчо використовувати наукові досягнення у галузі фізіології і психології праці, яка досліджує закономірності функціонування людського організму у процесі праці, динаміку психічних функцій працівника, механізми психологічної взаємодії людей і мотивації трудової діяльності.

Вивчення цього курсу допоможе Вам підготуватися як спеціаліст з управління персоналом, якому належить вирішувати важливі і складні проблеми ефективного функціонування як на рівні організації так і на індивідуальному рівні.

Команда наших викладачів будуть готові надати будь-яку допомогу з деяких найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Огляд курсу

Цей курс, який вивчається з лютого по травень, сприяє формуванню у студентів системи знань про закономірності функціонування людського організму в процесі праці, а також навичок і вмінь проектування організації праці з урахуванням людського фактора.

Денна форма навчання:

Кількість кредитів ECTS – 3.

Лекції – 15 годин.

Практики – 15 годин.

Самостійна робота – 60 годин.

Курс складається з однієї лекції і одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії. В рамках курсу передбачають лекції запрошених роботодавців.

Фізіологія і психологія праці / схема курсу

| | | |
|-----------------|----------------------------|----------------|
| Поміркуй | Лекції | Виконай |
| | Запрошені лектори | |
| | Довідковий матеріал | |
| | Презентації | |
| | Обговорення в аудиторії | |
| | Групові завдання | |
| | Індивідуальні консультації | |
| | Іспит | |

Теми курсу



Практичні заняття курсу передбачають виконання групових завдань з аналізу фізіологічного і психологічного стану працівників та шляхи оптимізації управлінських процесів і трудових відносин на підприємстві. (групи від 3-х до 5 осіб) та презентацію власних рекомендацій по підвищенню працездатності і профілактиці втоми в процесі праці. Виконання завдання супроводжується заглибленням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційну та комунікативну компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Психіка та свідомість, їх сутність і функції.
- 2) Відчуття і сприйняття в процесі праці.
- 3) Темперамент і його властивості. Види темпераментів.

4) Вплив характеру на трудову поведінку людини.

Використання дидактичних засобів навчання. Методи Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <https://metod.kart.edu.ua/>
2. <https://www.social.org.ua>
3. <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. <https://www.idss.org.ua>
5. <https://www.nbu.gov.ua>

Лекції та практичні заняття

Денна форма навчання. Пильнуйте за змінами у розкладі.

| Тижні | Кільк. год. | Тема лекції | Кільк. год. | Тема практичних занять |
|----------------------------|-------------|--|-------------|--|
| 21 | 2 | Лекц.№1. Предмет, методи та завдання навчальної дисципліни „Фізіологія і психологія праці” | 2 | ПР-1 Праця як основний вид людської діяльності та її фізіолого-психологічні особливості. Будова нервової системи людини. |
| 23 | 2 | Лекц.№2. Фізіологія рухового апарату та раціоналізація трудової діяльності | 2 | ПР-2 Руховий апарат людини та функції його елементів. Поняття про адаптацію та фізіологічні резерви організму людини. |
| 25 | 2 | Лекц.№3. Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності | 2 | ПР-3 Психіка людини та її функції у процесі праці. Основні теорії особистості та її сутність. |
| 27 | 2 | Лекц.№4. Працездатність людини та закономірності її динаміки | 2 | ПР-4 Суть і фактори працездатності людини. Втома як наукова і практична проблема. |
| Модульний контроль знань 1 | | | | |

| | | | | |
|----------------------------|---|---|---|--|
| 29 | 2 | Лекц.№5. Психофізіологічна суть монотонності та способи підвищення змістовності праці | 2 | ПР-5 Вплив науково-технічного прогресу на структуру і зміст трудової діяльності Суть, види та особливості операторської праці. |
| 31 | 2 | Лекц.№6. Трудова поведінка: її форми і види. Трудова адаптація і трудова мобільність | 2 | ПР-6 Санітарно-гігієнічні умови праці та їх вплив на організм і працездатність людини. |
| 33 | 2 | Лекц.№7. Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини | 2 | ПР-7 Суть режиму праці і відпочинку та критерії його раціональності. |
| 35 | 1 | Лекц.№8. Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку | 2 | ПР-8 Завдання і форми організації виробничого навчання. |
| Модульний контроль знань 2 | | | | |
| Іспит | | | | |

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3) та шкали ECTS (A, B, C, D, E).

| Визначення назви за державною шкалою(оцінка) | Визначення назви за шкалою ECTS | За 100 бальною шкалою | ECTS оцінка |
|--|---|-----------------------|-------------|
| ВІДМІННО – 5 | Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок | 90-100 | A |
| ДОБРЕ – 4 | Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками | 82-89 | B |
| | Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок | 75-81 | C |
| ЗАДОВІЛЬНО - 3 | Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків | 69-74 | D |
| | Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії | 60-68 | E |
| НЕЗАДОВІЛЬНО - 2 | Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля) | 35-59 | FX |
| | Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля) | <35 | F |

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується обрати один з варіантів тем для виконання власної самостійної роботи впродовж семестру. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 20 балів. За невиконане завдання бали не

нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

| | Теми самостійної роботи |
|---|--|
| 1 | Аналізатор, його види та властивості. |
| 2 | Перша та друга сигнальні системи. |
| 3 | Рефлекторна функція центральної нервової системи в процесі праці. |
| 4 | Класифікація трудових рухів. |
| 5 | Планування робочих місць. |
| 6 | Функції серцево-судинної системи, її пристосування до навантажень. |

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). **Максимальна сума становить 15 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на іспиті, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Очікувані результати навчання

Сумлінно вивчаючи цей курс Ви зможете проектувати трудовий процес і раціоналізувати трудові рухи працівника; проводити дослідження емоційних станів і психічних властивостей особистостей; розробляти психограми особистості та професії, професіограми. Придбаєте теоретичні і практичні знання про закономірності фізіологічних змін організму людини в процесі праці, професійно значущих психічних

властивостях особистості в різних галузях діяльності, працездатності людей під впливом виробничих і соціальних факторів, про мотиви і критерії успішності професійної діяльності, про психологію безпеки праці. Також, навчитесь оцінювати і оптимізувати умови праці, пов'язані з людським фактором: розробляти рекомендації по підвищенню працездатності і профілактиці втоми в процесі праці, виявляти професійно значущі психологічні властивості особистості, аналізувати психічні стани людини в праці, складати психологічні модулі професій.

Саме ті проблеми, які Ви будете вивчати в курсі «Фізіологія і психологія праці» стають визначальними, домінуючими в соціально орієнтованій ринковій економіці. Тому вміння їх грамотно досліджувати відкриває перед Вами широкі можливості реалізації у науковій сфері, а навички ефективно вирішувати їх стають характеристикою, яка суттєво підвищує Вашу кваліфікацію, Ваші шанси є стати висококласним спеціалістом, активним громадянином, сучасною розвиненою людиною.

Команда викладачів:

Моцна Ірина Володимирівна (<http://kart.edu.ua/pro-kafedru-ekbiupt-ua/kolectuv-kafedru-ekbiupt-ua/моцна-ірина-володимирівна>) – к.е.н., доцент, лектор з питань економіки залізничного транспорту в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством у 2013 році. Напрямки наукової діяльності: ефективність роботи залізничного транспорту, менеджмент організації, корпоративна етика шляхи підвищення конкурентоспроможності пасажирських залізничних перевезень.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, необхідно зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

ДОДАТКОВІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ
ФІЗІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

1. Історія розвитку та сучасні проблеми фізіології і психології праці.
2. Вплив сучасних технологій на трудові навантаження і зміст праці.
3. Психічні властивості особистості, їх розвиток і прояви в трудовій діяльності.
4. Свідомість та її особливості. Теорії особливості людини.
5. Закономірності активізації психічних процесів у трудовій діяльності.
6. Здібності, талант і творчий потенціал людини.
7. Теорії мотивації та їх використання в управлінні персоналом.
8. Проблеми працездатності людини.
9. Теорії втоми та їх оцінювання.
10. Класифікація робіт за ступенем монотонності.
11. Ергономічні вимоги до проектування робочого місця оператора.
12. Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини.
13. Взаємозв'язок інтенсивності та важкості праці.
14. Фізіологічні засади розробки графіків змінності роботи.
15. Класифікація та методи вивчення професій.
16. Методи виробничого навчання та їх оцінювання.
17. Виробнича діяльність, її форми та види. Взаємозв'язок мотиву та мети діяльності.
18. Відмінність між фізичною, розумовою та сенсорнонапруженою працею.
19. Причини виникнення нейрофізіологічного конфлікту та механізм його подолання.
20. Вплив науково-технічного прогресу на зміст роботи та м'язові навантаження.
21. Фізіологічні резерви організму людини та їх використання в процесі праці.
22. Вплив роботи на затрати енергії працівника. Енергетичний оптимум і енергетичний коефіцієнт корисної дії.
23. Дихання та його основні показники. Вплив роботи на функції органів дихання працівника.
24. Напрями оптимізації мікроклімату виробничих приміщень.
25. Вимоги зорового сприйняття, що враховуються при організації трудових процесів, робочих місць і проектуванні контрольних приладів.
26. Особливості слухового сприйняття, що враховуються при організації праці.
27. Емоції і почуття, форми переживання та їх сутність.
28. Індивідуальність людини та спрямованість особистості.
29. Вплив характеру на стратегію поведінки та діяльність людини.
30. Репродуктивні та творчі здібності, задатки й талант людини.
31. Мотиваційна сфера та мотиваційні стратегії особистості.
32. Працездатність людини та закономірності її динаміки протягом робочої зміни.
33. Заходи щодо запобігання перевтомі працівників.
34. Позитивні та негативні наслідки потоковоконвеєрного способу організації виробництва.
35. Психічний стан людини під час виконання монотонних робіт і форми його виявлення.
36. Заходи щодо запобігання монотонності та підвищення змістовності праці.
37. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори.
38. Основні напрями раціоналізації режимів праці та відпочинку.
39. Фактори, що впливають на вибір професії.
40. Виробничі вправи та стадії їх розвитку. Тренування та його ефективність.
41. Культура праці та індивідуальний стан діяльності працівника.
42. Особливості неформального та інформального навчання персоналу.